

Značaj povezivanja nauke i prakse u sferi opštenarodne odbrane

Tema moje diskusije je jugoslovenska nauka i narodna odbrana, odnosno samo onaj aspekt odnosa jugoslovenske nauke i narodne odbrane koji se tiče angažovanja naučno-istraživačkih institucija u zemlji za rad na programima razvoja od interesa za narodnu odbranu.

Kao što je poznato živimo u vreme izvanredno brzog razvoja nauke, a isto tako i vrlo skraćenog vremena između naučnih spoznaja i primene tih spoznaja za praktičnu svrhu. U sferi narodne odbrane od ogromne je važnosti brzo sagledavanje svih naučnih dostignuća koja mogu imati reperkusije na vođenje rata. Zbog toga se JNA u svojim programima istraživanja ne može više osloniti samo na naučno-istraživačke institucije unutar JNA nego se oslanja na sve one naučno-istraživačke institucije u zemlji koje mogu kvalitetno da rade na njenim programima. Na X kongresu je naglašen zadatak komunista u JNA u oblasti nauke da udruživanjem s naukom u društvu doprinose što efikasnijem organizovanju naučnog potencijala zemlje u svim pitanjima od interesa za opštenarodnu odbranu.

U periodu između dva kongresa stalno je naglašavan značaj povezivanja nauke i prakse, kao i potreba da nauka postane sastavni deo svakodnevne prakse naročito u sferama gde se donose odluke od većeg značaja. Hteo bih da navedem nekoliko primera iz kojih bi se videlo kako je to stvarno sprovedeno. U periodu od 1975. pa do početka ove godine angažovano je oko 60 instituta i razvojnih organizacija van JNA za potrebe naučno-istraživačkog i razvojnog rada samo iz oblasti tehnike, a 32 od tih organizacija imaju dugoročne programe istraživanja. Za program ubrzanog razvoja agro-kompleksa na brdsko-planinskom području angažovano je još 56 naučnih organizacija i instituta. Kao rezultat ovako povećanog istra-

živačkog rada na području prirodnih i tehničkih nauka uglavnom je taj što je došlo do povećanja asortimana naoružanja i vojne opreme, na osnovu domaćih projekata i iz domaćih izvora.

U periodu od 1970. do 1975. godine taj asortiman se povećao za 4,8%, dok se do konca 1980. godine predviđa 7,3%, a do 1985. godine porast za daljih 5 do 7%. Da bi se stvarno to povećanje postiglo potrebno je izvršiti ulaganja u istraživanje i razvoj koja su otprilike dvostruko veća nego u prošlom periodu. Valja napomenuti, a to se lako može i dokazati, da se ovakvi trendovi povećanja domaće proizvodnje naoružanja isplate, jer se na taj način značajan deo sredstava iz budžeta Armije koji je namenjen naoružanju vraća nazad u tokove privrede. S druge strane, to doprinosi većem osamostaljenju naše zemlje na području naoružanja i, konačno, daje mogućnost da udovoljimo traženjima mnogih nesvrstanih zemalja koje kod nas žele da kupe moderno oružje.

Na Desetom kongresu, a i u celom periodu iza njega, često je naglašavano da uvoz tehnologije, naročito preko licenci, ponekad zaobilazi sopstvene istraživačke napore. Ima slučajeva da se ponekad uvoze licence i tamo gde smo sopstvenim snagama mogli rešiti problem. Ovo je jedan od ozbiljnih problema naše privrede. Ipak, smatram, da bi jedna objektivna analiza potvrdila moje gledište, da je kupovina licenci za potrebe JNA bila u dovoljnoj meri podvrgnuta strogom preispitivanju i svedena na pravu meru. Transfer tehnologije i proizvodnja putem licenci vršeni su stvarno tamo gde se u okviru planova razvoja nije mogao drugačije rešiti problem.

Ovde može doći i do obrnutih pojava prema kojima se neopravdano smatra da se domaćim razvojem mogu rešiti i oni problemi koje stvarno u ovom periodu još nismo sposobni da rešimo. Mislim da ta gledišta isto tako mogu dovesti do velikih promašaja. U svakom slučaju, smatram, da striktan odnos prema transferu tehnologije, a naročito prema licencama, ostaje vanredno važan zadatak za komuniste koji rade u sferi istraživanja i razvoja.

U poslednje vreme su vođeni dogovori između JNA sa interesnim zajednicama za nauku nekih republika koji su imali cilj da se dođe do usklađivanja razvojnih programa iz bazičnog i elementarnog primenjenog istraživanja. Moram da kažem da su interesne zajednice pokazale neočekivano veliko razumevanje i želju za usklađivanje tih programa. Na taj način dolazi do toga da smanjivanjem paralelizma u elementarnim i bazičnim istraživanjima možemo smanjiti izvesna sredstva i ta sredstva dati na usmerena i razvojna istraživanja. Taj proces je u toku i on će se u sledećem periodu još više usavršavati.

Kod nas se poslednjih godina često naglašava da u sferi naučne delatnosti uvek ima pojedinih grupa koje zbog svojih ličnih interesa ograničavaju afirmaciju i stvaralaštvo drugih sposobnih kadrova, uglavnom mlađih kadrova. Mislim da je stalan zadatak komunista borba protiv takvih pojava. Ako se radi o sferi prirodnih i tehničkih nauka, smatram, da je jedan odličan način za identifikaciju takvih pojava — dobar i precizno razrađen program istraživanja. Gde god su programi istraživanja bili precizno izrađeni nije moglo doći do stvaranja takvih grupa. Prema tome, precizni programi istraživanja i dalje daju najbolju identifikaciju — ko je ko u tom području i ko u njemu može da radi.

Programi istraživanja od interesa za oružane snage uglavnom su precizno definisani, kako po svojim ciljevima tako i po rokovima, što je imalo za posledicu da je uvek dolazila do izražaja stvarna sposobnost istraživača na tom području. Mislim da i dalje preciznost programa istraživanja treba da bude jedan od merodavnih faktora za suzbijanje tih pojava.

Kada je reč o angažovanju naučnih institucija van JNA za potrebe istraživanja potrebno je pomenuti i jednu karakteristiku jugoslovenske nauke koja se, kao što je većini drugova poznato, ogleda u velikoj rascepanosti i nekompatibilnosti istraživačkih programa. Ima kod nas vrlo malo, ili gotovo i nema, usklađivačkih programa po republikama, a s druge strane, ima vrlo mnogo institucija koje se bave istim ili sličnim programima istraživanja. Da, kao primer, navedem samo situaciju u Beogradu: pored instituta »Boris Kidrič« u Vinči, postoje još dva vrlo značajna i kompetentna instituta za fiziku. Takvih primera ima i drugde. Jedan deo većih istraživačkih programa za oružane snage je takve prirode da koristi celokupnu jugoslovensku nauku na određenim vrstama istraživačkih programa. Na taj način dolazi do objedinjavanja većeg broja sličnih instituta iz više republika na određenim projektima. Tu JNA, zbog rešavanja svojih potreba, ima konstruktivnu ulogu u razvoju saradnje među naučnim disciplinama jugoslovenske nauke.

Mislim da će u perspektivi u tom pogledu biti potrebni neki novi zahvati. Jer, nemoguće je učiniti dalje prodore, prodore na nivou svetske nauke u prirodnim i tehničkim naukama pri ovakvoj rascepanosti. Jedan institut za fiziku na početku ovoga veka mogao je imati jednostavnu laboratoriju. Danas je, međutim, nemoguće da svaki institut ima sve laboratorije i kadar koji je potreban za dalje prodore u nauci.

Mislim da je, osim pozitivnog u angažovanju nauke za potrebe oružanih snaga, bilo i nekih propusta, uglavnom sa naše strane. Jedan od njih je u nedovoljnom usklađivanju između fundamentalnih primenjenih i razvojnih istraživanja. Zbog narastajućih potreba razvoja i želje da se što pre dođe do realizacije projekta proizvodnje naoružanja i vojne opreme, došlo je do izvesnog zanemarenja fundamentalnog istraživanja. Naravno, do sada možda i nije bilo boljeg rešenja, ali u sledećem periodu na to treba obratiti veću pažnju, kako ne bi dolazilo do iscrpljivanja nekih naučnih kadrova. Obraćanje pažnje na veće i bolje istraživanje svakako je jedan od važnih zadataka za budući period. Na koncu, mislim da može da se kaže da je angažovanje jugoslovenske celokupne nauke za potrebe narodne odbrane između dva kongresa imalo stalan porast i da je zadatak komunista koji rade na tom području da u perspektivi još više unaprede tu saradnju.